

Zapis k delu Vojana Rusa: Žive vrednote antifašizma, Ljubljana 1995

CVETKA TÓTH

Ta krajša knjižica nam že s svojo naslovno obliko postavlja vprašanje, kaj so sploh *vrednote* in kaj določi njihovo bistvo. Kot avtor ugotavlja je *antifašizem* pomenil novo razpotje čoveštva, saj je dal žrtve in nove realne vrednote celo v tem smislu, da bi lahko pomenile tudi novo zgodovino čoveštva.

Že takoj na začetku je vrednote borcev proti fašizmu opredelil z motivi *resnične svobode*, *resniče pravičnosti* in *človečnosti*. Avtor zato kritično postavlja vprašanje, ali je čas po zmagovitem boju antifašizma s fašizmom s temi vrednotami zares nadaljeval in ali petdesetletno obdobje od konca vojne, vse do danes smemo opazovati kot dejansko nadaljevanje teh vrednot.

Podane so bile nove zgodovinske možnosti za prevlado tistih humanih vrednot, ki so v zavesti posameznikov že zelo dolgo učinkovale kot idealne, svetle točke duhov posameznikov, žal pa ne kot realizirana človeška skupnost.

S temi njegovimi stališči je mogoče spremljati vse posamične prispevke, ki tematsko segajo od opisa in analize krščanskih temeljev Evrope, razmišljanj o odnosu med politiko in moralo, do pojma odgovornosti v prelomnih in usodnih trenutkih. Seveda se avtor kritično sprašuje o *soodgovornosti* filozofije in teorije pri procesu oblikovanja koncepta, ko gre za pojem *napredka* in za razvoj *moralno-vrednostnih* stališč. Pri tem izrecno poudarja potrebo po dialoški, odprtosti, strokovnosti in pluralizmu. Če označujemo za bistvo duha pluralizma duh razlik, potem gre pri tem prvenstveno zato, da naj bo vse to živo in pristno živeto, tako kot je to skušala generacija pripadnikov OF.

Jezik v katerem piše dr. Rus je zelo komunikativen, stil prijeten in prepričljiv. Prav vsaka tema daje čutiti in vedeti, da vse o čemer je pisal, ni zgolj teoretsko naravnano, ampak, da gre za živo in živeto življenje, ki je avtorja vedno preverjalo v njegovi človečnosti, tudi takrat, ko je v določenih trenutkih zrl smrti naravnost v oči.

Iz tega soočanja izhaja njegovo trajno sporočilo, ki je po svoji vsebini pretresljivo, a tako zelo zgledno: sklenil je, da nikdar in nikomur ne bo storil tega, kar so drugi njemu, v najbolj nečloveških razmerah, takrat v zaporu in koncentracijskem taborišču, z nečloveškim mučenjem, zatiranjem, poskusom kratenja najbolj osnovnega človeškega dostojanstva. Skratka, sprejmi za trajno vrednoto svojega življenja to, da ne boš počel krivic in hudega drugim, čeprav si sam vse to moral skusiti na lastni koži. Samo še z znanim latinskim rekom: "*Neminem laede. imo omnes. quantum potes. iuva!*" (Nikomur ne škoduj, temveč pomagaj vsem, kolikor moreš!), je mogoče opisati vsebino te moralne vrednote, ki je in ostaja po mnenju zelo mnogih filozofov resnična in prava vsebina vse morale.

Na koncu te knjižice si smemo spet postaviti vprašanje, kaj so torej vrednote?

Avtor nas prepričuje, da je njihova *vsebina* nam ljudem poznana zelo dolgo, saj je že Aristotelu jasno, da imeti vrednote pomeni imeti določeno *držo*. Vrednota je namreč nerazvezljiv spoj med kakšno *idejo* in *delovanjem*, kot taka pomeni spoznanje, ki prehaja v delovanje.

Vrednote so torej kaj delujočega, učinkujejo povezovalno, tvorijo pristno človeško skupnost. V prenesem smislu to delo apelira na potrebo po obnovi vrednot, zato da bi ljudje zares razvili *presežek dobrega v človeku in človeštvu* ter zato da bi v tem našem svetu dejansko domovali in ga spremenili v nam vsem prijazno domovanje.